

Planta baixa de la casa Santa Teresa. Havia estat residència de Víctor Balaguer. Avui, i mentre durin les obres de remodelació, serveix de biblioteca.

Museu V. Balaguer: Viatge al romanticisme

A final d'any s'inaugurarà la primera fase de remodelació de la Biblioteca-Museu Víctor Balaguer. És el primer museu d'art construït a Catalunya, l'any 1884. El projecte preveu de recuperar l'esperit original de l'espai i de fer-ne el gran museu català del Romanticisme. S'hi mostrarà també el "Llegat 56" de la col·lecció Plandiura i la col·lecció d'art contemporani Cirici.

L'any 1884 Víctor Balaguer inaugura el primer museu d'art, entès com a tal, de tot Catalunya. Un edifici de nova planta, construït per l'arquitecte Jeroni Granell. D'estil neogipci, la façana principal amb escalinata, fris i columnes estriades, era presidida per una escultura del poeta Alexandre de Cabanyes i una altra del bisbe Francesc Armanyà i la llegenda: *Surge et ambula* ("Aixeca't i camina"). Tots aquests elements i el color torrat de la pedra donaven a l'edifici un cert aire clàssic. A l'interior les col·leccions, la biblioteca i la pinacoteca vessaven esperit romàntic i resumien més de seixanta anys d'història de Víctor Balaguer, un dels homes clau de la Renaixença.

Víctor Balaguer (1824-1901) fou polític, poeta i escriptor. Nat a Barcelona, i a desgrat d'haver passat llargues temporades a Madrid, aquest personatge va escollir Vilanova i la Geltrú per instal·lar-hi el museu. S'estimava aquesta vila que, des del 1869, l'havia elegit diputat a corts. Home il·lustrat, progressista i francmaçó, el seu carisma polític el va portar a ser ministre d'Ultramar (1871), durant el mandat d'Amadeu I, i anys després del govern Sagasta. Els contactes amb ambaixadors, cònsols i diplomàtics eren freqüents. Balaguer, un gran afeccionat al col·leccionisme, guardava tots els obsequis que des de terres llunyanes li feien. Per una altra banda, la seva voluntat catalanista també el va moure a recuperar les tradicions, així la restauració del Jocs Florals, i a adquirir ceràmica i vidre català. Al llarg del temps, mercès a aquesta diversitat de vies per on li arribaven tota mena d'objectes, Balaguer va agrupar diverses col·leccions: egípcia, filipina, pre-colombina, oriental, arts decoratives i numismàtica. Ara bé, la biblioteca (composta avui per uns 40.000 volums de tot el món, la majoria del segle XIX) i la pinacoteca constituïen la perla del museu.

I és que Víctor Balaguer, amb aquella voluntat de lligar la recuperació de la cultura catalana i l'esperit universalista, va decidir d'exposar al seu museu una mostra de l'art català: va demanar als pintors coetanis més importants que fessin donació d'alguna de les seves peces. D'aquesta

A dalt, bust d'en Víctor Balaguer, just dessota la cúpula de la biblioteca-museu. A baix, imatge original d'una de les sales del museu. Josep M. Trullent, director, vol potenciar les característiques originals del museu.

RICARD CUGAT

manera recollí obres d'en Casas, Rusinol, dels germans Vallmitjana, d'en Baixeras, Anglada Camarassa... També aconseguí, gràcies als seus contactes, que el Prado de Madrid li cedís una part del seu fons. Durant molts anys les parets del Museu Víctor Balaguer van acollir una de les obres importants del Greco, *L'Anunciació*.

Avui la voluntat, tant de l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú com de la Generalitat catalana, és de recuperar i de potenciar aquest museu, després d'uns anys difícils per manca de dotació econòmica. El director i autor del projecte museogràfic, Josep M. Trullent, ho resumeix així: "En la història dels museus d'art de

Catalunya, la Biblioteca-Museu V. Balaguer és el punt de partida de la museografia científica catalana i presenta alhora la peculiaritat de ser l'única institució museística que conserva l'edifici i una gran part de les col·leccions originals del segle XIX. Tenint present el projecte museístic fundacional, volem potenciar els trets bàsics de la filosofia original del museu, per transformar-lo en el gran museu català del Romanticisme i de la Renaixença, del segle XIX en general".

Amb la mort de Víctor Balaguer la Biblioteca-Museu se sumeix en un període confús. Fins al 1910 les col·leccions es van completant de mica en mica. Després, l'ampliació del fons s'estanca. Tanmateix, la voluntat de qui llavors era el conservador del museu, l'impressor Víctor Oliva, fa que les col·leccions i la biblioteca continuïn mantenint el rigor científic. Després de la guerra, cap als anys 50, n'assumeix la direcció Teresa Basora. Durant tres dècades tira endavant el museu amb els pocs recursos econòmics que li subministra el municipi. I malgrat la situació precària, durant aquests anys el museu rep dues col·leccions importants: el "Llegat 56", de la col·lecció Plandiura, i la col·lecció d'art contemporani agrupada pel crític Alexandre Cirici Pellicer.

Dues persones són decisives per a entendre aquestes donacions: Josep Francesc Ràfols —deixeble d'en Gaudí— i Enric Cristòfol Ricart. Foren dos destacats artistes vilanovins, de tarannà noucentista, que van crear l'anomenada Escola de Vilanova. El col·leccionis-

ta Lluís Plandiura hi mantingué un contacte molt estret. Va ser arran d'aquesta amistat que, encara en vida, va donar al museu, l'any 1956, una col·lecció de 150 quadres de petit format dels pintors catalans del 1850 al 1940 més destacats. Per Josep M. Trullent, es tracta de la col·lecció de pintura catalana més important i representativa, en petit format, d'aquesta època. Més tard el museu va acollir la col·lecció d'art contemporani aplegada per Cirici –també amic d'en Ricart i Ràfols–, col·lecció que pretenia ser la base del futur museu d'art contemporani de Catalunya. Peces de Ginovart, Ràfols Casamada, Cardona Torrandell, Hernández Pijoan, Saura... del període 1959-62, omplien les parets del Coliseum de Barcelona. Quan fou tancat per la repressió de les autoritats franquistes, Cirici va donar les obres al Museu. "Cirici –explica Trullent– considerava que l'art contemporani començava amb el Noucentisme. D'aquesta manera la seva col·lecció enllaçava perfectament amb el 'Llegat 56', que s'acaba amb el Noucentisme". Ambdues col·leccions foren instal·lades al Castell de la Geltrú, perquè la Biblioteca-Museu no tenia prou espai per a albergar-les.

Però la manca de recursos econòmics feia molt vulnerable la Biblioteca-Museu. I així es féu més que evident l'any 1981, quan l'especialista en robatoris de peces d'art, Erik el Belga, va espoliar-lo generosament. Per sort, les peces foren recuperades tres anys més tard, però l'ensurt va fer el seu efecte. La Generalitat va signar un conveni amb l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú, pel qual li oferia personal tècnic. N'assumia la direcció Oriol Pi de Cabanyes, i començaren a catalogar les peces. Però no va ser fins fa tres anys, amb la creació d'un organisme autònom municipal –amb representació de totes dues administracions– que s'emprengué definitivament la reforma de la Biblioteca-Museu Víctor Balaguer.

L'any 1994 n'era nomenat director Josep M. Trullent, que començà a elaborar el projecte museològic. Un cop aprovat, els arquitectes Miquel Orriols i Óscar Valverde van rebre l'encàrrec d'elaborar el projecte arquitectònic. Les obres han començat enguany i costaran uns 110 milions de pessetes.

Segons el projecte museològic, la planta baixa mostrarà les antigues sales d'exposició, amb les col·leccions originàries del museu, evocant criteris museològics del segle XIX. L'antiga sala de juntes servirà de sala introductòria i glossarà la figura de Víctor Balaguer, el Romanticisme i els homes de la Renaixença que també feren possible el museu. Aquest àmbit donarà pas a la biblioteca, la gran pinacoteca –ara negocien amb el Museu del Prado perquè els cedeixi obres catalanes

Nesi, mòmia d'una nena. És una de les peces més importants del museu. Pertany a la col·lecció egípcia, donada per Eduard Toda.

del segle XIX–, amb una sala d'exposicions temporals, i totes les col·leccions ètniques.

L'art egipci, constituït per la col·lecció que va donar el diplomàtic Eduard Toda, hi tindrà un espai especial. Els responsables del museu volen reivindicar la figura de Toda: gran amic de Balaguer, fou també un dels homes de la Renaixença. És conegut sobretot per la restauració del monestir de Poblet. Però, abans d'instal·lar-se definitivament a Catalunya, va viatjar per mig món i féu una gran fortuna a Anglaterra. Essent cònsol a Egipte, s'afegionà a l'egiptologia i va col·laborar fins i tot amb l'arqueòleg francès Gaston Maspero. És durant aquesta etapa que forma la col·lecció egípcia que havia de donar al museu.

Per una altra banda, la primera planta acollirà el "Llegat 56", la col·lecció d'art contemporani, i els murals del Cafè Foment, d'acord amb un discurs cronològic que permetrà un seguiment continu de les col·leccions. El Cafè Foment fou un espai molt emblemàtic de Vilanova, perquè era decorat amb quinze plafons de Joaquim Mir, Alexandre de Cabanyes, Martí Torrents i Enric Cristòfol Ricart, pintats l'any 1921.

La Biblioteca-Museu V. Balaguer també disposa d'un edifici modernista, anomenat Santa Teresa. La planta baixa d'aquest casalici havia estat residència d'en Balaguer. El projecte preveu, en una segona fase, que aquest espai sigui la cafeteria del museu i un centre d'activitats: concerts, conferències... Finalment, l'immens jardí que envolta el museu i Santa Teresa serà redefinit i evocarà l'atmosfera dels jardins de fi de segle. Els responsables polítics de Vilanova volen demostrar amb aquesta primera fase que la Biblioteca-Museu V. Balaguer és una institució d'interès nacional.

Així s'asseguraran que la segona fase de les obres es faci realitat. **Montserrat Serra**